

Nr 988

Av herr Hammarberg m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 85, angående vissa åtgärder inom vuxenutbildningens område m. m.

(Lika lydande med motion nr 794 i Första kammaren)

I proposition nr 85 till årets riksdag föreslår ecklesiastikministern en rad åtgärder i syfte att förstärka och utveckla vuxenutbildningen i landet. Trots att propositionen i flera avseenden framstår endast som inledningen till ett mera omfattande och långsiktigt reformarbete, innehåller den flera intressanta och för den framtida vuxenutbildningen väsentliga ställnings-taganden och förslag.

Till de utan jämförelse mest betydelsefulla inslagen i propositionen hör enligt vår mening de riktlinjer, som departementschefen anger för en mera samlad lösning av vuxenutbildningsfrågan. De utredningar, som under senare år haft till uppgift att utarbeta förslag till en framtida vuxenutbildningsorganisation, har så gott som undantagslöst bortsett från folkbildningsarbetets betydelse i sammanhanget. Vuxenutbildningen har i allt väsentligt ansetts vara en uppgift uteslutande för samhällets utbildningsinstitutioner, och folkbildningsorganisationerna — deras möjligheter och erfarenheter — har av utredningarna endast ägnats ett förstrött intresse.

Det är därför med så mycket större tillfredsställelse man konstaterar att folkbildningen i den nu avlämnade propositionen nämnts som ett av de tre områden inom den samlade vuxenutbildningen till vilka samhällets engagemang bör koncentreras. Liksom ecklesiastikministern anser vi det ytterst angeläget att folkbildningsorganisationerna tilldelas en central roll i vår framtida vuxenutbildningsorganisation. Studieförbunden har alltid vid sidan av sina rörelseinriktade och allmänkulturella uppgifter fått fungera som komplement till samhällets utbildningsväsende. I en tid som karaktäriseras av snabba och genomgripande förändringar på samhällslivets alla områden, då behoven av utbildning ökar oavbrutet och blir alltmer mångskiftande och speciella, är det knappast realistiskt att räkna med att alla utbildningsbehov skall kunna tillgodoses genom en institutionaliserad och kursplanereglerad vuxenutbildning. Det system av fria och till skilda behov och förutsättningar lätt anpassningsbara studier, som folkbildningsorganisationerna tillämpar, behövs även i framtiden som komplement och alternativ till kommunalt och statligt bedriven vuxenutbildning. Mot bak-

grunden av vad som ovan anförts vill vi helt och oreserverat ansluta oss till ecklesiastikministerns uttalande i propositionen att det är angeläget att åstadkomma en utjämning av statsbidragsgivningen inom vuxenutbildningen. Studiecirkelverksamhetens arbetsmöjligheter bör förbättras för att folkbildningen skall kunna fylla de uppgifter, som jag räknar med skall komma på denna del av utbildningsverksamheten, framhåller departementschefen i sammanhanget. Det bör tilläggas att arbetsmöjligheterna måste förbättras också för att studieförbunden skall kunna knyta till sig kvalificerade cirkelledare och lärare på villkor som inte är avsevärt sämre än vad den kommunala vuxenutbildningen kan bjuda. I den mån de inte kan det, finns det allvarliga risker för att kvaliteten i folkbildningsarbetet försämras och att folkbildningen i allmänhetens ögon framstår som något mindre värdefullt och mindre angeläget än den kommunala och statliga vuxenutbildningen, vilket uppenbarligen inte är departementschefens avsikt.

I avsikt att åstadkomma den utjämning av statsbidragsgivningen inom vuxenutbildningen som ecklesiastikministern förordar föreslås i propositionen att bidraget till studiecirkelverksamheten höjs från nuvarande högst 15 kronor till högst 20 kronor per studiecirkeltimme. Højningen skall träda i kraft den 1 juli 1968.

Enligt vår uppfattning är denna højning inte tillräcklig. De nu gällande bidragsbestämmelserna fastställdes av 1963 års riksdag och trädde i kraft den 1 juli samma år. Bidraget utgick under det första budgetåret med 50 % av kostnader för cirkelledararvode och studiematerial, dock högst 15 kronor per studiecirkeltimme. Av detta belopp kunde högst 11 kronor utgå som bidrag till ledararvode. Det högsta bidraget svarade alltså då mot ett bidragsunderlag av totalt 30 kronor och för ledararvode 22 kronor per studiecirkeltimme.

Påföljande budgetår höjdes bidraget till 60 % och året därpå till 75 % av bidragsgrundande kostnader. Maximeringen till 15 resp. 11 kronor ändrades emellertid inte. Den successiva ökningen av bidragsprocenten resulterade därmed i en motsvarande sänkning av bidragsunderlaget. 1963—1964 svarade, som redan nämnts, maximalt bidrag mot ett bidragsunderlag av totalt 30 kronor och för ledararvode 22 kronor per studiecirkeltimme. 1965—1966 stannade dessa belopp vid 20 kronor resp. 14:66.

Olägenheterna av att »bidragstaket» låsts fast vid 1963 års nivå och inte tillåtits följa med när bidragsprocenten räknades upp har framför allt gått ut över studiecirkelverksamheten i städer och större tätorter.

Även skolöverstyrelsen har uppmärksammat den för studieförbunden ogynnsamma utvecklingen och i petita för de två senaste budgetåren föreslagit en højning av studiecirkelbidraget till högst 22:50 per studiecirkeltimme. Sedan departementschefen i propositionen nu uttalat sig för en utjämning av statsbidragsgivningen inom vuxenutbildningen måste denna

höjning anses i ännu högre grad rimlig och välmotiverad, och vi vill därför helt ansluta oss till skolöverstyrelsens förslag.

På s. 91 erinrar ecklesiastikministern om att han i det föregående förordat att statsbidraget till studiecirkclar den 1 juli 1968 bör höjas från 15 till 20 kronor per studiecirkeltimme. Departementschefen anför i det sammanhanget att av nuvarande bidrag högst 11 kronor utgör ersättning till ledare och högst 4 kronor ersättning för studiematerial, och han föreslår att ersättning framdeles bör utgå med högst 15 kronor till ledare och högst 5 kronor till studiematerial.

Det refererade avsnittet synes bygga på en tolkning av de nu gällande bestämmelserna som hittills icke tillämpats. Bidrag utgår för närvarande med högst 15 kronor per studiecirkeltimme till kostnader för ledararvode och studiematerial. Av detta belopp får emellertid högst 11 kronor utgå som bidrag till ledararvode, vilket innebär att bidrag till materialkostnader kan utgå med högre belopp än 4 kronor i de fall bidraget till ledararvode inte uppgår till maximerat 11 kronor. Konstruktionen har en klart uttalad pedagogisk motivering. I proposition 1963:36 anför departementschefen i anslutning till frågan om cirkelledarens kompetens bland annat följande:

I detta sammanhang vill jag framhålla att studiematerial och ledarkompetens av den granskande och godkännande instansen inte kan betraktas som två av varandra oberoende faktorer i studiecirkelarbetet. Tvärtom är det viktigt att de bedöms med hänsyn till varandra. I en studiecirkel med en väl kvalificerad cirkelledare kan studiematerialet anses spela en relativt sett mindre betydelsefull roll. Om ledarens kompetens däremot inte i alla avseenden kan anses fullt tillfredsställande, måste större krav ställas på studiematerialets innehåll och utformning. Den ovan föreslagna bidragskonstruktionen är utformad med hänsyn just härtill.

Det är enligt vår mening ytterst betydelsefullt att de nya bidragsbestämmelserna utformas i överensstämmelse med denna princip.

Propositionen har som redan nämnts på ett i flera avseenden förtjänstfullt sätt angett riktlinjerna för en samlad lösning av vuxenutbildningsfrågan. Trots detta har emellertid några inom den samlade vuxenutbildningen mycket betydelsefulla områden lämnats obeaktade. Dit hör bl. a. den mycket omfattande vuxenutbildning som bedrivs av löntagarorganisationerna. Frågan om samhälleligt stöd till den fackliga utbildningen har aktualiserats bland annat genom en motion till LO:s kongress 1966. Motionärerna — Svenska fabriksarbetareförbundet och Svenska metallindustriarbetareförbundet — påpekar bland annat att den fackliga utbildningens innehåll domineras av allmänbildande samhällsorienterande kunskapsstoff. Färdighetsträning i svenska och matematik m. m. ingår också i undervisningen. Detta innebär att den fackliga utbildningen på väsentliga områden fyller uppgifter inom vuxenutbildningen som samhällets skolor svarar för inom ungdomsutbildningen. Fackföreningsrörelsen har således ansvar för och bekostar en grundutbildning som samhället i andra sam-

manhang har att svara för, framhåller motionärerna. Enligt vår mening är det angeläget att frågan om statligt stöd till den vuxenutbildning som bedrivs av löntagarorganisationerna aktualiseras snarast möjligt.

Ett annat mycket betydelsefullt område, som inte berörts i propositionen, är vidareutbildningen av kommunalt förtroendevalda. De snabba och genomgripande samhällsförändringarna och den pågående koncentrationen till större kommunala enheter har under senare år med allt större skärpa aktualiserat behovet av en systematisk och effektiv vidareutbildning av kommunalt förtroendevalda. Studieförbundens resurser och möjligheter för en verksamhet på detta område är för närvarande helt otillräckliga och måste förstärkas om utbildningsbehoven skall kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt. Det är därför enligt vår mening ytterst angeläget att denna fråga uppmärksammas i det fortsatta reformarbetet på vuxenutbildningens område.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla
att statsbidraget till studiecirkel i 1968 års statsverksproposition höjs från nuvarande högst 15 kronor till högst 22:50 per studiecirkeltimme,

att frågan om vuxnas studieförutsättningar under det fortsatta reformarbetet på vuxenutbildningens område görs till föremål för en systematisk analys och kartläggning, samt

att frågan om statligt stöd till löntagarorganisationernas vuxenutbildning och vidareutbildningen av kommunalt förtroendevalda tas upp till allvarligt övervägande.

Stockholm den 14 april 1967

Sven Hammarberg (s)

Birger Nilsson (s)

Bengt Wiklund (s)

i Östersund

i Härnösand

Gunnar Gustafsson (s)

Eric Svenning (s)